

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кула Марина Володимирівна

УДК 658.5.001.76(043.3/.5)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ
ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному політехнічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Забарна Елеонора Миколаївна,
Одеський національний політехнічний університет,
завідувач кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Федулова Любов Іванівна,
Київський національний торговельно-економічний
університет,
професор кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук
Карпінська Ганна Володимирівна,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України,
старший науковий співробітник відділу розвитку
підприємництва.

Захист відбудеться «29» жовтня 2015 року о 13³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «29» вересні 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Структурна перебудова – це глибоке перетворення продуктивних сил, обумовлене необхідністю технологічного оновлення виробництва і його пристосувань до мінливих внутрішніх і зовнішніх умов. Її найважливішими цілями є: реорганізація виробництва, у тому числі шляхом ліквідації неефективних ланок, поділу й злиття підприємств, заміни фізично й морально застарілих основних фондів, введення технічних нововведень, випуск нової продукції. На сучасному етапі розвитку економіки України проблема адаптації суб'єктів господарювання до мінливої ринкової кон'юнктури та гострої конкурентної боротьби зростає. Для більшості вітчизняних підприємств необхідність переоснащення їх техніко-технологічної бази викликана наявністю фізично та морально зношених основних виробничих фондів та використанням на їх базі застарілих технологічних процесів. Таке становище потребує розробки організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств та відповідного інструментарію.

Теоретичні засади реформування промислових підприємств та обґрунтування необхідності їх інноваційного вектору розвитку досліджувались як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, серед яких М. Аїстова, І. Ансофф, Р. Акоф, В. Геєць, Д. Баюра, Є. Бельтюков, Б. Буркинський, А. Бутенко, М. Войнаренко, Е. Забарна, В. Захарченко, Г. Карпінська, М. Кизим, В. Ковальов, І. Кузнецова, О. Кузьмін, М. Меркулов, В. Пономарьов, Д. Стеченко, Л. Федулова, С. Філіппова, А. Ястремська. Однак, низка питань, пов'язаних із необхідністю пошуку джерел оновлення техніко-технологічної бази підприємств в умовах відсутності фінансових ресурсів у більшості з них, особливо враховуючи економічну кризу, недостатньо досліджена і потребує особливої уваги. Залишаються відкритими питання проведення діагностики переоснащення промислових підприємств, формування організаційно-економічного механізму техніко-технологічного оновлення підприємств та розробки методичних підходів щодо обґрунтування оптимізації джерел фінансування, враховуючи наявні деформації між сучасними ринковими потребами та виробничими можливостями.

Необхідність вирішення цих проблем обумовило вибір теми, її актуальність та основні напрямки даної дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно тематичних планів науково-дослідницьких робіт Одеського національного політехнічного університету за період 2009-2015 рр. при виконанні бюджетних тем: «Проблеми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств» (номер державної реєстрації 0109U008455, 2010-2012 рр.), де автором на основі аналізу техніко-технологічного стану промислових підприємств обґрунтовано доцільність та організаційно-економічний механізм техніко-технологічного переоснащення підприємств; «Сучасні наукові підходи до регулювання економічних систем» (номер державної реєстрації 0110U002119, 2009-2012 рр.), де автором виконано наукове обґрунтування шляхів впровадження державної підтримки модернізації техніко-технологічної бази підприємств; «Теоретичні та прикладні проблеми

забезпечення економічного розвитку промислових підприємств» (№ 95-65, 2014-2018 рр.), де автором запропоновано комплексний підхід до системи використання організаційних та фінансових важелів, здатних забезпечити техніко-технологічне переоснащення на інноваційній основі; «Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації» (номер державної реєстрації 0113U007795, 2014-2019 рр.), де автором обґрунтовано напрями реалізації проектного фінансування, як універсального процесу фінансування проектів техніко-технологічного переоснащення (довідка № 3089/05-86 від 08.12.2014 р.).

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні теоретичного базису і методичних підходів до формування організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств.

Досягнення поставленої мети обумовили необхідність визначення й розв'язання таких завдань:

– розкрити діалектику становлення та виявити особливості трансформації понятійно-категоріального апарату в дослідженнях проблематики переоснащення промислових підприємств;

– проаналізувати стан техніко-технологічної бази промислових підприємств в динаміці для обґрунтування комплексного підходу до техніко-технологічного переоснащення підприємств;

– обґрунтувати концептуальні підходи системного рішення щодо розвитку промислових підприємств на основі впровадження організаційно-економічного механізму їх техніко-технологічного переоснащення;

– удосконалити методичний підхід до діагностики техніко-технологічного стану з метою проведення переоснащення на промисловому підприємстві;

– дослідити специфіку проектного фінансування та обґрунтувати напрями його реалізації в процесі техніко-технологічного переоснащення промислового підприємства;

– обґрунтувати шляхи та заходи зовнішньої підтримки модернізації техніко-технологічної бази підприємств.

Об'єктом дослідження виступають процеси економічного обґрунтування та здійснення техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення, що становлять організаційно-економічні засади техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження є сучасні концепції розвитку економіки, законодавчі і нормативні акти, прийняті державними органами, дослідження іноземних та вітчизняних вчених із проблем техніко-технологічного оновлення діяльності підприємств.

У процесі дослідження використано сукупність методів, зокрема: діалектичний метод пізнання та спостереження для формування концепції дослідження, постановки проблеми та уточнення об'єкта дослідження; метод

теоретичного узагальнення, порівняння, індукції та дедукції для уточнення понятійного апарату та суті переоснащення техніко-технологічної бази підприємств; порівняльного та системного аналізу при вивченні джерел фінансування діяльності підприємств; групування при вивченні показників розвитку та поточних результатів діяльності окремих промислових підприємств; метод аналітичного вирівнювання для побудови лінії тренда з метою виявлення тенденцій розвитку підприємств; системного підходу для моделювання та оцінки економічної ефективності техніко-технологічного переоснащення; економіко-математичного моделювання при обґрунтуванні структури та обсягу джерел фінансування; програмно-цільовий при визначенні специфіки та змісту проектного фінансування; графічний та графіко-матричний аналіз для ілюстрації результатів та основних положень дослідження.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали наукових конференцій, законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, нормативні документи міністерств і відомств; офіційні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області; звітні матеріали господарчих суб'єктів; результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці та обґрунтуванні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій до формування організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств. Найбільш вагомими теоретичними та практичними результатами, які характеризують наукову новизну дослідження і особистий внесок автора, є такі:

удосконалено:

– організаційно-економічний механізм як пріоритетну складову техніко-технологічного переоснащення промислового підприємства, який на відзнаку від існуючих, базується на системі моніторингу координації дій підрозділів підприємства, що здійснюють техніко-технологічне переоснащення;

– методичний підхід до проведення діагностики техніко-технологічного стану з обґрунтуванням доцільності переоснащення промислового підприємства, до якого додані заходи антикризового менеджменту, сконцентровані в двох основних напрямках: інструменти виявлення кризи та інструменти її подолання.

дістало подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат при визначенні дефініцій «переоснащення», «реструктуризація», «реорганізація», «реконструкція» машинобудівних підприємств, де, на відміну від існуючих визначень, враховано принципове розходження між ними в об'єкті змін: переоснащення – зміна форми; реорганізація – зміна внутрішньої будови, властивостей і форми організації; реструктуризація – зміна структури за рахунок внутрішніх стійких зв'язків; реконструкція – зміна устрою та взаємного розташування частин організації та їх складу;

– обґрунтування техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств в умовах економічної кризи, зокрема шляхом відмови від

локальних перетворень окремих елементів господарської системи та впровадження комплексного підходу до системи використання організаційних та фінансових важелів, здатних забезпечити техніко-технологічне переоснащення;

– наукове обґрунтування шляхів зовнішньої підтримки модернізації техніко-технологічної бази підприємств, де, на відзнаку від існуючих підходів, запропоновано об'єднання зусиль держави, суб'єктів фінансового сектору та промислових підприємств;

– обґрунтування напрямів реалізації проектного фінансування, яке на відзнаку від традиційних підходів, пропонується розглядати як універсальний процес фінансування проектів будь-якого масштабу, що характеризується в двох принципових аспектах: залучення широкого кола учасників та забезпечення проекту інноваційного спрямування грошовими коштами за рахунок майбутніх доходів від самого проекту без урахування доходів від поточної господарської діяльності суб'єкту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці методичних рекомендацій щодо техніко-технологічного переоснащення підприємств промисловості на основі узагальнення теоретичних положень, що забезпечить вирішення практичних проблем своєчасного оновлення основних засобів і технологій, можливість адаптації підприємств промисловості до мінливих умов зовнішнього середовища, сприятиме підвищенню ефективності виробництва. Основні практичні результати та рекомендації впроваджені на ПАТ «Одеський завод поршневих кілець» (довідка № 115в від 07.11.2014 р.), ТОВ «Одеський завод «Нептун» (довідка б/н від 22.01.2015 р.), ПАТ «Одескабель» (довідка № 09-ТО від 20.04.2015 р.).

Отримані під час дослідження результати використовуються у навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету при викладанні дисциплін «Економічний аналіз», «Техніко-економічний аналіз», «Фінанси», «Проектний аналіз» (акт про впровадження б/н від 03.11.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням, де викладено авторський підхід до формування організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, одержані автором особисто. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: на науково-практичній конференції «Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України» ІПРЕЕД НАН України (м. Одеса, 2010 р.), VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 2013 р.), V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (м. Одеса, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній

конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємництва», (м. Монреаль, Канада, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і управління: проблеми науки і практики», (м. Нюрнберг, Німеччина, 2014 р.), I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств» (м. Одеса, 2015 р.), наукових семінарах кафедри економіки підприємств ОНПУ.

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 16 праць, з них: 1 колективна монографія, 9 статей у фахових виданнях України, у т.ч. 4 – у наукових журналах, 5 – у збірниках наукових праць, 6 – у виданнях, що включені у міжнародні наукометричні бази; 1 стаття у міжнародному виданні, що включено у міжнародні наукометричні бази; 5 доповідей і тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 54,98 д.а., з яких 7,3 д.а. належать особисто автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 242 найменувань на 25 сторінках, 1 додатку на 5 сторінках. Повний обсяг дисертації складає 198 сторінок, з них 159 основного тексту. Робота містить 18 рисунків, з яких 1 займає повну сторінку, 42 таблиці, з яких 8 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* розглянуто стан наукової проблеми, обґрунтовано її актуальність, визначено положення наукової новизни, подане теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – «**Економічний зміст та сучасні тенденції переоснащення промислових підприємств**» – досліджено понятійно-категоріальну базу та економічний зміст техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств як економічного явища; визначено основні етапи його проведення; виявлено можливі джерела фінансування переоснащення промислового підприємства в сучасних умовах господарювання.

Аналіз наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних авторів показав, що існують різні визначення суті техніко-технологічних та організаційних перетворень на промислових підприємствах. Серед них були виділені, зокрема, реструктуризація, реорганізація, реформування, реконструкція, технічне переоснащення, санація, реінжиніринг. Встановлено, що багато дослідників не розрізняють ці поняття й найчастіше використовують їх як синоніми. А більшість науковців оперує цими термінами, спираючись винятково на власне розуміння й інтерпретацію.

Автором доведено, що переоснащення передбачає зміну форми, а всі розходження між вказаними поняттями полягають саме в об'єкті змін на самому підприємстві. Таким чином, виходячи з основних положень теорії трансформації, реформування, взагалі, передбачає будь-який зовнішній або внутрішній вплив на предмет, що викликає деяку зміну його властивостей (форми). Реструктуризація – це окремий випадок реформування, оскільки вона орієнтована на зміну властивостей об'єкта за рахунок зміни характеру, порядку,

кількості, якості й т.д. його внутрішніх (стійких) зв'язків, що забезпечують цілісність об'єкта і його тотожність самому собі. Реорганізація, у свою чергу, є окремим випадком як реформування, так і реструктуризації, оскільки орієнтується на зміну внутрішньої будови об'єкта, а саме – його внутрішньої впорядкованості, погодженості й взаємодії більш-менш диференційованих і автономних частин цілого, що неминуче веде до зміни внутрішніх зв'язків, структури, властивостей і форми об'єкта перетворень. Реконструкція – це зміна устрою та взаємного розташування частин об'єкту (яким у даному випадку виступає організація), його складу. Вона також є окремим випадком як реформування, так і реструктуризації, тому що передбачає внутрішні зміни організації, але більш у техніко-технологічному аспекті. Технічне переоснащення може розглядатися як окремий елемент або інструмент реструктуризації або як інструмент більш вузького напрямку реструктуризації – техніко-технологічного переоснащення. Наведені трансформації існують незалежно одна від одної. Конкретний вид перетворень залежить від техніко-технологічного стану об'єкту. Тому можна стверджувати, що саме техніко-технологічне переоснащення потрібне для підприємств, якщо має місце відставання від середнього рівня по галузі у техніко-технологічному аспекті.

Техніко-технологічне переоснащення охоплює модернізацію або заміну застарілих основних фондів, впровадження нових технологічних процесів, інвестування заходів, спрямованих на більш ефективне використання виробничих потужностей та інших ресурсів підприємства. Закриття (ліквідація) підрозділів і навіть підприємств може розглядатися як складова частина такого виду переоснащення. Більш широке визначення техніко-технологічного переоснащення може включати переміщення виробничих потужностей для використання певних стратегічних переваг, які проявляються у нижчому рівні оплати праці, вищій кваліфікації персоналу, перспективному ринку, кращій інфраструктурі та інших чинниках, які можливо використовувати при зміні місця розташування бізнесу.

Проведене дослідження дозволило систематизувати та виокремити основні етапи проведення переоснащення на промисловому підприємстві, серед яких можна укрупнено виділити такі: діагностика доцільності змін (оцінка поточної ситуації та власних можливостей); бюджетування, яке полягає в формуванні плану техніко-технологічного переоснащення, в тому числі планування процесу перетворень та їх запровадження з урахуванням моніторингу координації дій підрозділів підприємства, що приймають участь в цих процесах.

В роботі удосконалено методичний підхід до проведення діагностики техніко-технологічного стану підприємства, який дозволяє виявити рівень кризового стану підприємства в різні періоди та розробити відповідний проект реформування (рис. 1).

Сутність змін полягає у формуванні інструментарію виявлення кризи, серед яких виокремлено ситуаційний аналіз, оцінку показників фінансово-економічного та техніко-технологічного стану виробництва, інструментарію подолання кризи шляхом техніко-технологічного переоснащення.

Рисунок 1 – Методичний підхід до проведення діагностики техніко-технологічного стану з обґрунтуванням доцільності переоснащення промислового підприємства

Таким чином, *робоча гіпотеза дослідження* полягає в такому: в умовах деформації між ринковими вимогами до промислового виробництва та низьким рівнем його техніко-технологічної бази виникає потреба у формуванні організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення.

В другому розділі – «Оцінка загальноекономічного стану та аналіз техніко-технологічного рівня промислових підприємств» – проведено змістовний аналіз техніко-технологічного стану промислових підприємств України та Одеської області; проаналізовано основні показники господарської діяльності по ряду промислових підприємств; обґрунтовано доцільність використання проектного фінансування в системі техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств.

В результаті проведеного аналізу доведено, що наслідком недостатнього технологічного розвитку є старіння матеріально-технічної бази виробничих фондів, яке в цілому по Україні в декілька разів перевищує їх введення.

Низький рівень технологічного розвитку вступає в протиріччя з науково-технічними, виробничими, соціальними та іншими сферами життя. Такий рівень не дає практичної можливості реалізувати як поточні, так і перспективні соціально-економічні завдання, засновані на новому устаткуванні та технології.

До негативних тенденцій в діяльності промислових підприємств слід віднести зростання частки матеріальних витрат у структурі операційних витрат у реалізованій продукції. Так, якщо у 2008 р. матеріальні витрати склали 55,0% від операційних витрат, то вже у 2013 р. вони досягли рівня 64,1%. Тобто, зростає матеріаломісткість машинобудівної галузі. Зупинити цей процес можна, застосовуючи інноваційні підходи до виробництва на основі використання передових технологій, новітніх, більш економічних матеріалів, тим самим знижуючи собівартість продукції.

Погіршення показників особливо торкнулося сфери виробництва. Індекс зміни промислової продукції у 2012 р. до попереднього склав 98,2%, по галузі машинобудування – 96,7%. Результати роботи у 2013 р. не покращились (відповідно 95,3% та 86,2%). Проведений аналіз показує, що господарська діяльність промислових підприємств неоднорідна, є розвинені виробництва з виходом на зовнішній ринок, а є депресивні. В цілому застаріли основні виробничі фонди, неефективно використовуються енергоносії, низька конкурентоспроможність, а головне – відсутня чітка державна політика з підтримки національного товаровиробника.

В роботі проаналізовано господарську діяльність п'ятих промислових підприємств: ПАТ «Одеський завод радіально-свердлильних верстатів», ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин», ПАТ «Одеський завод поршневих кілець», ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель», ПАТ «Одеське виробниче об'єднання «Холодмаш». Як свідчать дані аналізу, показники обсягу продукції, чисельності промислово-виробничого персоналу, середньорічна вартість промислово-виробничих фондів не мають позитивної динаміки майже на кожному з вказаних підприємств. Фінансовий результат по всім підприємствам є від'ємним, крім ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».

Критично виглядають вартість і структура основних фондів підприємств, що аналізуються. По всім розглянутим підприємствам використовується велика частина фізично зношеного обладнання і морально застарілих основних фондів (більше 70%). Крім того, розмір зносу основних фондів поступово зростає, відповідно коефіцієнт придатності щороку зменшується. Недостатні обсяги виведення з експлуатації та введення в експлуатацію основних фондів привели до нераціональної вікової структури обладнання. Більшість обладнання має строк служби понад 20 років. За даними статистики ступень зносу основних фондів в промисловості складає 74,9%. На окремих підприємствах, навіть достатньо успішних, ще вище. Так, на підприємствах ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» ступінь зносу у 2013 р. склав 85,91%, ПАТ «Одеський завод поршневих кілець» – 78,99% відповідно. Практично на всіх підприємствах індекс росту фондоозброєності перевищує індекс росту продуктивності праці, що є типовим для екстенсивного розвитку підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 – Ефективність використання основного парку обладнання вибірки промислових підприємств

Найменування підприємства	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ПАТ «Одеський завод радіально-свердильних верстатів»						
1. Фондовіддача, грн./грн.	0,025	0,014	0,222	0,295	0,360	0,294
2. Фондоозброєність, грн./осіб	101,85	140,85	183,89	195,16	258,62	1200,14
3. Продуктивність праці, грн./осіб	2,59	0,03	40,78	57,59	93,21	353,16
4. Фондомісткість, грн./грн.	39,27	69,25	4,51	3,39	2,77	3,39
5. Загальна рентабельність, %	-2,14	0,38	5,27	5,22	3,41	4,16
ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин»						
6. Фондовіддача грн./грн.	1,81	0,92	0,39	0,93	0,27	0,19
7. Фондоозброєність, грн./осіб	69,89	324,40	644,97	577,97	2212,73	3652,31
8. Продуктивність праці, грн./осіб	126,56	297,81	252,53	534,63	595,54	696,23
9. Фондомісткість грн./грн.	0,55	1,09	2,55	1,08	3,72	5,25
10. Загальна рентабельність, %	8,53	9,26	1,35	7,72	-0,91	-1,75
ПАТ «Одеський завод поршневих кілець»						
11. Фондовіддача, грн./грн.	1,06	1,31	1,52	1,41	1,02	1,20
12. Фондоозброєність, грн./осіб	54,13	53,79	59,70	47,57	52,27	61,07
13. Продуктивність праці, грн./осіб	54,28	70,44	91,03	67,05	53,09	73,2
14. Фондомісткість, грн./грн.	0,94	0,76	0,66	0,71	0,98	0,83
15. Загальна рентабельність, %	30,34	34,08	37,87	11,87	6,32	11,44
ПАТ «Одеський кабельний завод Одескабель»						
16. Фондовіддача, грн./грн.	2,45	1,71	2,30	2,70	2,52	2,06
17. Фондоозброєність, грн./осіб	187,22	238,07	262,06	247,35	251,59	298,69
18. Продуктивність праці, грн./осіб	459,49	406,42	603,29	666,66	633,08	615,20
19. Фондомісткість, грн./грн.	0,41	0,59	0,43	0,37	0,40	0,49
20. Загальна рентабельність, %	21,33	17,12	26,84	33,15	33,78	30,08
ПАТ «Одеське виробниче об'єднання Холодмаш»						
21. Фондовіддача, грн./грн.	1,03	0,25	0,35	0,71	0,53	0,48
22. Фондоозброєність, грн./осіб	55,79	71,62	82,97	94,37	106,08	146,16
23. Продуктивність праці, грн./осіб	57,20	18,02	29,30	66,70	56,49	69,75
24. Фондомісткість, грн./грн.	0,98	3,98	2,83	1,41	1,88	2,10
25. Загальна рентабельність, %	1,32	-0,44	-0,24	-0,19	1,43	6,29

Проведений аналіз діяльності зазначених вище промислових підприємств, з урахуванням дискримінантного аналізу дозволив виявити стадії їх кризового стану. Вказане дозволяє зробити висновок про системне погіршення показників діяльності промислових підприємств. Встановлення рівня кризового стану – це одна сторона проблеми, а друга – це контроль структури капіталу щодо складу і джерел його утворення: умова достатності фінансування діяльності дотримується тоді, коли підприємство у будь-який момент забезпечує рівновагу між власними і позиковими коштами.

Аналіз структури інвестицій у основний капітал за джерелами фінансування за 2008-2013 рр. показав, що на підприємствах України основний спосіб фінансування – за рахунок власних коштів, які складають 63,8% від загальної величини. Практично на всіх розглянутих підприємствах висока частка власного капіталу (близько 80%, що є оптимальним з позиції оцінки фінансової стійкості) і мінімальний рівень позикових коштів. Однак, низькі показники рентабельності власного капіталу, рентабельності активів і оборотності капіталу показують, що така структура капіталу не гарантує підприємству максимальну ефективність діяльності.

Аналіз діяльності підприємств за 2008-2013 рр. показав, що вони не проводять техніко-технологічне переоснащення. Сьогодні технічний рівень оснащення промислових підприємств в Україні складає всього 19%, тоді як в розвинених країнах він досягає 40%. Водночас, дослідження наукових джерел свідчать, що основну увагу підприємства провідних країн світу приділяють неперервному процесу модернізації основних фондів, зокрема демонтують застарілі потужності, ліквідують низькорентабельні виробництва. Так, у США, частка витрат на модернізацію виробничого апарату складає 88% від загального обсягу вкладень в основний виробничий капітал.

В той же час, самофінансування підприємствами оновлення виробничого апарату внаслідок обмеженості коштів гальмує перетік капіталів у високоєфективні сфери виробництва, стримує реструктуризацію підприємств, перешкоджає підвищенню конкурентоспроможності підприємств на інноваційній основі. На основі аналізу та систематизації передового досвіду промислових підприємств запропоновано застосувати у практиці їх господарювання органічне поєднання заходів фінансового (бюджетні інвестиції) та нефінансового (часткове відшкодування відсоткової ставки за кредитом, інвестиційне податкове кредитування, податкові канікули або пільги, зокрема пільги з податку на майно тощо) характеру, залежно від специфіки підприємства та проекту техніко-технологічного переоснащення. Необхідно виходити з того, що без зовнішньої допомоги у вигляді цільових державних програм, які об'єднують зусилля держави, різних організацій, в тому числі банків, тобто використання нових економічних механізмів, вирішити проблему техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств неможливо.

В роботі проаналізовано структуру капіталу по окремим підприємствам та її взаємозв'язок з показниками ефективності діяльності підприємств. Визначено негативний характер динаміки всіх показників для підприємств, включених в область аналізу. Це пов'язано із збитковою діяльністю. Причому з кожним роком ситуація погіршується. Це потребує прийняття системи заходів, в тому числі, техніко-технологічного переоснащення.

Одним з найбільш вагомих факторів, що стримують процеси техніко-технологічного переоснащення підприємств є брак фінансових ресурсів. Тому особливу актуальність набувають методи проектного фінансування, які є універсальним інструментом і мають бути використані для організації фінансування проектів будь-якого масштабу. Відмінною рисою проектного фінансування вважається можливість залучення широкого кола учасників, які, як правило, пов'язані між собою складними та багатосторонніми договірними

відносинами. Мотивацією до участі в проекті може бути як очікування доходу від майбутнього продажу продукції, так і участь в подальшій обробці основного продукту, проекту або гарантія джерела постачання необхідних коштів для основної діяльності.

Економічною метою учасників проектного фінансування є реалізація проекту у визначені терміни в межах узгодженого бюджету та згідно з затвердженою специфікацією й отримання прибутку. Отже, проектне фінансування може бути визначено як універсальну форму забезпечення інвестиційних проектів техніко-технологічного переоснащення грошовими коштами, джерелом повернення яких є майбутні доходи самого проекту без урахування результатів від поточної господарської діяльності.

В результаті проведеного аналізу доведено, що розвиток промислових підприємств України не може бути забезпечений за рахунок локальних перетворень окремих елементів господарської системи, тому потребує комплексного підходу, який містить набір економічних інструментів, здатних забезпечити техніко-технологічне переоснащення. Лише в цьому випадку реалізуються плани високої якості зростання, ресурсозбереження, ефективності виробництва та випуску продукції, що є конкурентоспроможною на внутрішньому і світовому ринках.

У третьому розділі – «Системне запровадження організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств» – розроблено організаційно-економічний механізм техніко-технологічного оновлення виробничої бази машинобудівних підприємств; визначено заходи з прогнозування та моделювання тенденцій розвитку промислових підприємств; запропоновано методичний підхід до оцінки проектів заснованих на проектному фінансуванні; проведено відповідні розрахунки на прикладі деяких промислових підприємств.

Під організаційно-економічним механізмом техніко-технологічного переоснащення в роботі розуміється комплекс послідовних взаємопов'язаних системних рішень, заходів та проектів, що охоплюють весь цикл перетворень, що реалізують. В роботі показано, що механізм реалізації стратегічних перетворень розробляють на стадії формування концепції розвитку її документальним оформленням, визначенням строків та ресурсним забезпеченням (рис. 2). Результатом реалізації організаційно-економічного механізму техніко-технологічного переоснащення є оновлення виробничої бази підприємства, підвищення ефективності виробництва та його конкурентоспроможності.

Зазначено, що при впровадженні проекту переоснащення виникає потреба внесення змін у допоміжні та обслуговуючі процеси, тому важливими вимогами до формування організаційно-економічного механізму техніко-технологічного переоснащення є комплексність і системність, які забезпечують: по-перше, несуперечливість процесів розвитку; по-друге, координованість дій всіх учасників переоснащення; по-третє, адекватність одержаних результатів новим умовам функціонування підприємства.

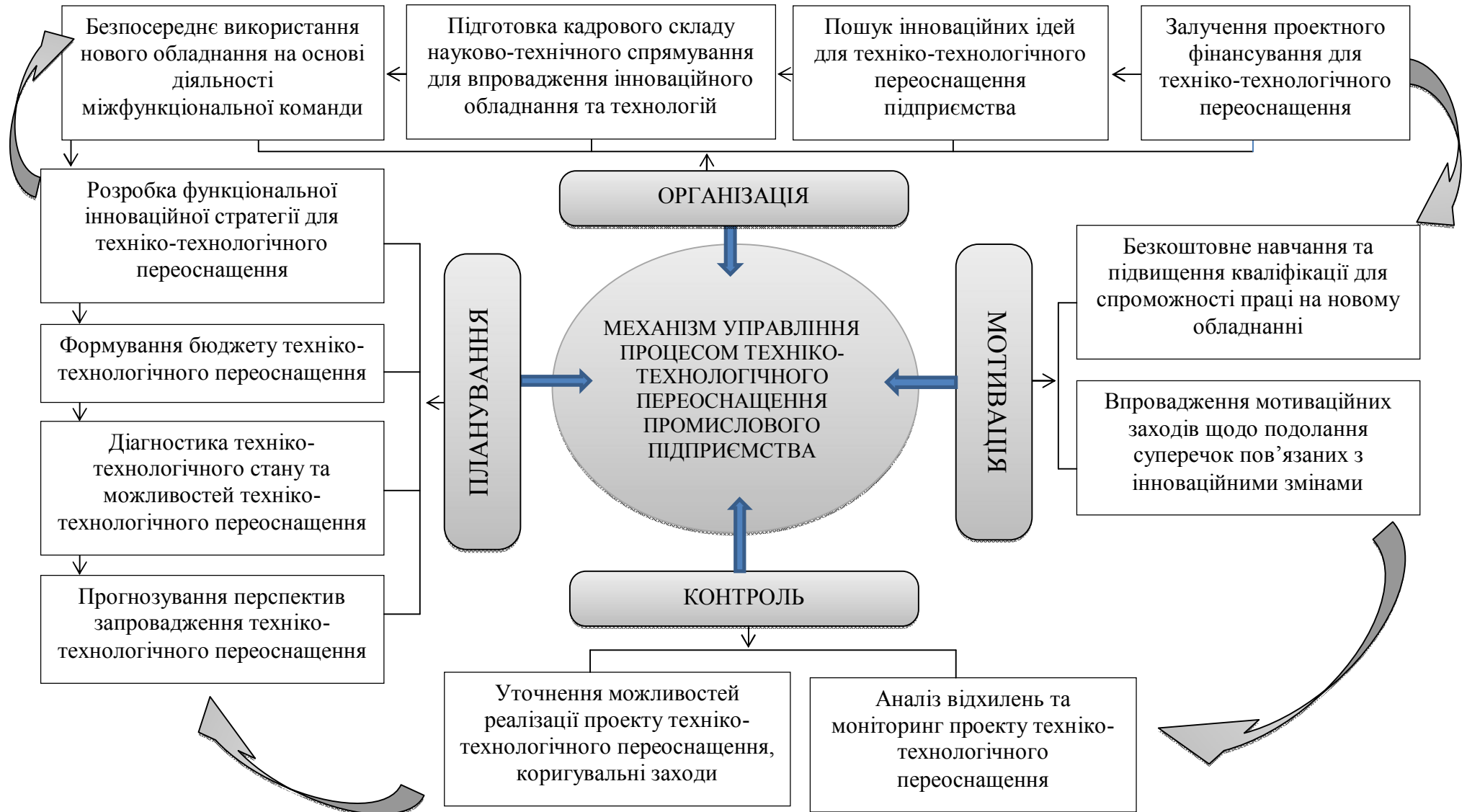

Рисунок 2 – Організаційно-економічний механізм техніко-технологічного переоснащення промислового підприємства (загальна схема)

Отже, комплекс запропонованих в дисертаційній роботі заходів щодо формування організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств в сучасних умовах господарювання схематично представлено на рис. 3.

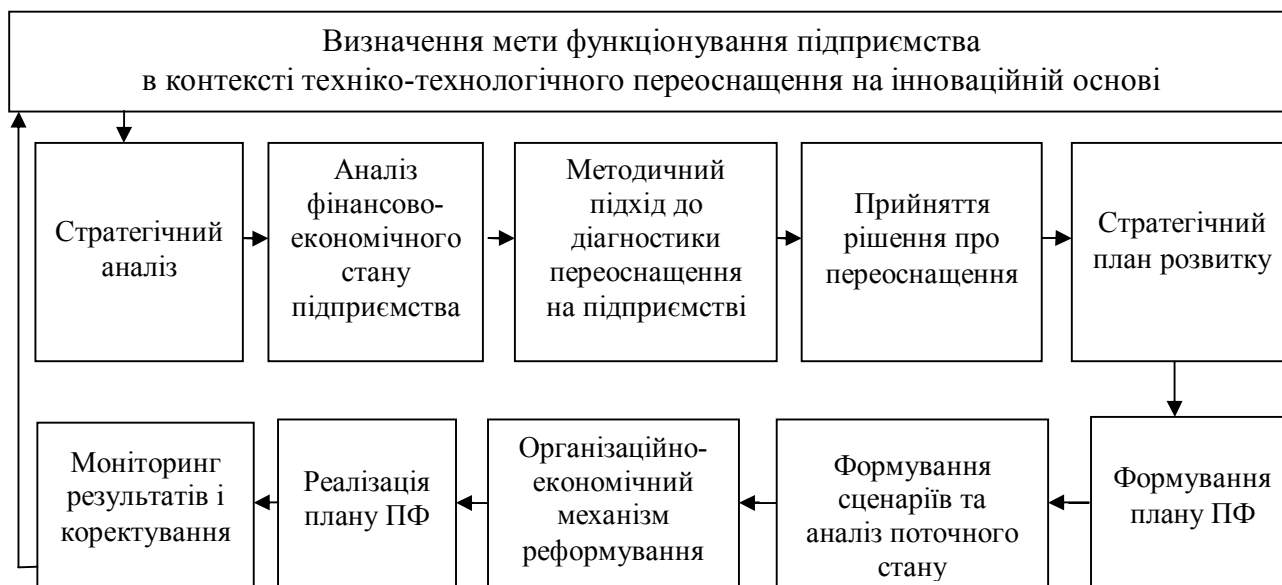

Рисунок 3 – Загальна модель циклу стратегічного управління техніко-технологічним переоснащенням промислового підприємства

На основі вивчення специфіки проектного фінансування та визначення напрямків його реалізації на промислових підприємствах, в першу чергу було виокремлено низку чинників, які стримують використання у вітчизняній практиці господарювання проектного фінансування та згруповано їх за напрямками: недостатній рівень розвитку вітчизняних джерел боргового фінансування порівняно з розвинутими країнами; невідповідність між доходами і позичками всередині країни та обслуговуванням боргів у валюті; недостатньо розвинуті правова культура та законодавча стабільність у сфері узгодження та розподілу ризиків, а також надання гарантій та інших форм зобов'язань за кредитним фінансуванням; відсутність достатньої кількості спеціалістів з проектного фінансування; брак належної кваліфікації та досвіду у більшості комерційних банків та позичальників, які необхідні для належної організації такої складної схеми як проектне фінансування; дефіцит довгострокових ресурсів у банках та інших суб'єктів інвестиційної діяльності (у т.ч. і держави), що призводить до широкого використання тільки методів традиційного банківського коротко- та середньострокового кредитування.

В роботі запропоновано активне залучення проектного фінансування до техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств. Зазначено, що обґрунтуванням цього має стати оцінка проектів окремо за економічними та фінансовими критеріями. Зокрема, аналіз економічних критеріїв пропонується здійснювати через оцінку сфери діяльності, де реалізується проект; ринкова життєздатність; обґрунтованість попереднього плану проекту.

Аналіз проекту за фінансовими критеріями на відміну від інвестиційного рішення включає вирішення проблем щодо організації фінансування: аналіз

реальності вартості проекту та графіку його фінансування; обґрунтованість прогнозу експлуатаційних витрат і доходів по проекту (визначаються внески учасників проекту в статутний капітал та обґрунтовуються розміри статутного та оборотного капіталу; обчислюється потреба у зовнішніх джерелах фінансування; доопрацьовується техніко-економічне обґрунтування проекту; пошук інвесторів та формування відповідних інвестиційних та страхових угод (за потреби); розрахунки щодо використання та погашення кредиту з врахуванням попередніх домовленостей; складання зведеної таблиці грошових потоків; розрахунки показників економічної прийнятності проекту).

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є вирішення наукового завдання, що полягає в узагальненні теоретичних і методичних підходів щодо техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств та формуванні організаційно-економічних засад його реалізації. Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки.

1. На основі аналізу наукових джерел удосконалено понятійно-категоріальний апарат в аспекті досліджуваної проблеми. Показано, що принципова різниця між поняттями реструктуризація, реорганізація, реконструкція та переоснащення полягає в об'єкті змін, які отримує підприємство внаслідок вказаних процесів.

2. Аналіз стану техніко-технологічної бази промислових підприємств показав наступне. Погіршення економічного стану промислових підприємств визначено високий ступень зносу основних фондів (більшість обладнання має строк служби понад 20 років). Використання застарілої, навіть, фізично незношеної техніки приводить до збільшення витрат на виробництво, стримує впровадження нових та вдосконалення існуючих технологічних процесів. Наслідком є низька конкурентоспроможність продукції (її частка оцінюється в 0,042%). Питома вага інноваційно-орієнтованих підприємств становила 28,8% від їх загальної кількості та впровадженні заходи не носять системного характеру. Вирішення накопичених кризових явищ потребує системних рішень в розвитку промислових підприємств на основі техніко-технологічного переоснащення.

3. На основі виявлених тенденцій в практиці господарювання промислових підприємств України, в якості основного завдання їх реформування визначено техніко-технологічне переоснащення та запропоновано удосконалений організаційно-економічний механізм техніко-технологічного переоснащення промислового підприємства, який передбачає формування стратегічного і оперативного планів, програм та планів проектів щодо переоснащення підприємств; створення відповідних внутрішніх адміністративних забезпечуючих систем; розробку плану переоснащення та контроль за використанням ресурсів; запровадження системи стимулювання в оплаті праці. Невід'ємною складовою вказаного механізму має стати постреформаційний моніторинг.

4. Автором удосконалено методичний підхід до проведення діагностики переоснащення промислового підприємства, який на основі аналізу показників обсягу реалізації основної продукції, ліквідності та платоспроможності, складу

активів та пасивів балансу підприємства, порівняння їх з нормативними показниками дозволяє прийняти рішення щодо переоснащення. Розроблено відповідний інструментарій з використанням ситуаційного аналізу, оцінки організаційно-управлінської та виробничої діяльності, оцінки фінансово-економічних показників.

5. Обґрунтовано напрямки залучення проектного фінансування до техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств з урахуванням специфіки самого проектного використання: залучення широкого кола різних організацій, в тому числі банківських установ; повернення вкладених в проект коштів лише за рахунок прибутку від проекту, не враховуючи результати від поточної господарської діяльності.

6. Автором запропоновані шляхи зовнішньої підтримки модернізації техніко-технологічної бази підприємств, які полягають в органічному поєднанні заходів фінансового та нефінансового характеру залежно від специфіки підприємства та проекту техніко-технологічного переоснащення. До перших віднесено бюджетні інвестиції, до других – часткове відшкодування відсоткової ставки за кредитом, інвестиційне податкове кредитування, податкові канікули або пільги, зокрема пільги з податку на майно тощо. Доведено, що без використання нових економічних механізмів зовнішньої допомоги у межах цільових державних програм, які об'єднують зусилля підприємств, держави та різних організацій, в тому числі банківських установ, вирішити проблему техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств неможливо.

Обґрунтований теоретичний базис і розроблені на його основі методичні положення і рекомендації щодо формування організаційно-економічних засад техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств утворюють комплекс системних управлінських рішень, які підвищують ефективність функціонування підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Монографії

1. Проблеми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств: [моногр.] / [М.В. Кула та ін.]; За заг. ред. Є.А. Бельтюкова. – Одеса: Інтерпрінт, 2015. – 828 с. (48,13 д.а., особистий внесок здобувача: П.1.3. Реструктуризація – основа управління економічним розвитком сучасних промислових підприємств. П.10.6. Методи фінансування реструктуризації промислових підприємств. – 2,1 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Лапіна М.В. Удосконалення управління джерелами фінансування діяльності підприємств / М.В. Лапіна, І.С. Лапіна // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – №4, Т. 2. – С. 112-114. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: запропонована оптимальна структура джерел фінансування діяльності промислових підприємств – 0,3 д.а.).

3. Кула М.В. Сучасні тенденції фінансування розвитку підприємств / Е.М.Забарна, М.В.Кула // Вісник Сумського державного університету. Економіка. – 2013. – №2. – С. 64-71. (0,6 д.а., особистий внесок здобувача: визначено специфіку процесу оптимізації структури джерел фінансування діяльності промислових підприємств з орієнтацією на техніко-технологічне переоснащення виробничого апарату – 0,4 д.а.).

4. Лапіна М.В. Причини глобальної фінансової кризи та шляхи її подолання / М.В. Лапіна // Праці Одеського політехнічного університету: зб. наук. праць. – Одеса, 2009. – Вип. 1, (31). – С. 189-192. (0,6 д.а.)

5. Кула М.В. Економічний зміст проектного фінансування та специфіка його використання в Україні / Е.М. Забарна, М.В. Кула // Бізнес Інформ. – 2012. – №7. – С. 121-124. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто зміст проектного фінансування, який доповнено процедурою організації фінансування техніко-технологічного переоснащення – 0,2 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Ulrichsweb Global Serials Directory (Великобританія, США); Research Papers in Economics; Directory of Open Access Journals Database; Scientific Index Services; Advanced Science Index; Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща).**

6. Лапіна М.В. Современные тенденции финансирования инновационной деятельности предприятий / М.В. Лапина, Л.Д. Глущенко // Праці Одеського політехнічного університету: зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – Вип. 1, (35). – С. 235-239. (0,5 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто сутність функціональної інноваційної стратегії, яка доповнена формуванням внутрішніх адміністративних забезпечуючих систем – 0,3 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія).**

7. Кула М.В. Економічні засади забезпечення сталого розвитку промислових підприємств / М.В. Кула, Н.С. Поповенко, І.С. Лапіна // Праці Одеського політехнічного університету: зб. наук. праць. – Одеса, 2013. – Вип. 3, (42). – С. 315-319. (0,5 д.а., особистий внесок здобувача: акцентовано увагу на об'єднанні зусиль держави та різних організацій (в т.ч. банків) для використання нових організаційно-економічних механізмів з метою сприяння переоснащенню промислових підприємств – 0,4 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща).**

8. Кула М.В. Оцінка та аналіз техніко-технологічного стану виробничої бази промислових підприємств Одеської області / М.В.Кула // Економіка і фінанси. – 2015. – №1. – С. 20-28. (0,6 д.а.) **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща).**

9. Кула М.В. Стратегія і тактика розвитку промислових підприємств на основі прогнозування та моделювання / Е.М. Забарна, М.В. Кула // Економічний простір. Економіка та менеджмент: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2015. – Вип. 2. – С. 185-193. (0,65 д.а., особистий внесок здобувача: визначення видів інноваційних стратегій промислових підприємств та методичних заходів щодо їх запровадження на підприємствах м. Одеса – 0,45 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США).**

10. Кула М.В. Організаційно-економічний механізм реалізації стратегії техніко-технологічного переоснащення виробничої бази машинобудівного підприємства [Електронний ресурс] / М.В.Кула // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 1, (17). – С. 248-254. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015. (0,7 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США); EBSCO Publishing; Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).**

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

11. Кула М.В. Підвищення ефективності діяльності промислових підприємств на основі техніко-технологічного оновлення : Collection of scientific articles International scientific and practical conference [«Problems of social and economic development of business»], (Canada, Montreal, 28.11.2014) / М.В. Кула, І.С. Лапіна. – Montreal: Publishing house «BREEZE», 2014. – Р. 219-223. (0,6 д.а., особистий внесок здобувача: методичний підхід до оцінки поточного стану підприємства з метою визначення напрямків оновлення техніко-технологічної бази – 0,2 д.а.) **Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних: CPCI-SSH THOMSON REUTERS (США).**

2. Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

12. Лапіна М.В. Фінансування інноваційних проектів : матеріали наук.-практ. конф. [«Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України»], (Одеса, 21-22 жовтня 2010р.) / М.В. Лапіна, Т.І. Черкасова. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. – С. 300-303. (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтування використання проектного фінансування в інноваційних проектах підприємства – 0,1 д.а.).

13. Кула М.В. Концептуальні підходи до техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств : матеріали VII Всеукраїнська наук.-практ. інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, 21-25 травня 2013р.) / М.В.Кула. – Одеса: ОНПУ, 2013. – Т. 2. – С. 35-36. (0,3 д.а.).

14. Кула М.В. Методичні підходи до обґрунтування економічної ефективності переоснащення промислових підприємств : матеріали V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Проблеми ринку та розвитку регіонів України в ХХІ столітті»], (Одеса, 10-12 грудня 2014р.) / М.В. Кула. – Одеса: ОНПУ, 2014. – Т. 2. – С. 23-24. (0,3 д.а.).

15. Кула М.В. Стабілізація розвитку економіки путем активізації інноваційної діяльності підприємств : Sammel werk der wissenschaftlichen Artikel Internationale wissenschaftlich-praktischen Konferenz [«Wirtschaft und Management: Probleme der Wissenschaft und Praxis»], (Deutschland, Nurnberg, 11.05.2014) / М.В. Кула, Н.С. Поповенко, І.С. Лапіна. – Nurnberg: Verlag SWG imex GmbH, 2014. – Р. 271-278. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: підхід до діагностики інноваційного потенціалу в частині оцінки техніко-технологічного стану промислового підприємства – 0,15 д.а.).

16. Кула М.В. Оптимізація джерел фінансування потенціалу розвитку підприємства : матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств»], (Одеса, 23-24 квітня 2015р.) / М.В. Кула. – Одеса: ОНПУ, 2015. – С. 85-87. (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Кула М.В. Організаційно-економічні засади техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2015.

Дисертація присвячена розробці теоретичних та методичних підходів щодо техніко-технологічного переоснащення промислових підприємств та формуванні організаційно-економічних засад його реалізації. Визначено основні поняття та передумови щодо техніко-технологічного переоснащення, досліджено економічний зміст та найістотніші ознаки різних напрямків оновлення виробництва, розглянуто основні етапи його проведення та можливі джерела фінансування.

Проаналізовано техніко-технологічний стан виробничої бази промислових підприємств, виявлено тенденції та причини кризового стану. Запропоновано удосконалений організаційно-економічний механізм реалізації техніко-технологічного переоснащення виробничої бази машинобудівних підприємств та методичні рекомендації по використанню методу проектного фінансування та оцінці проектів. Удосконалено методичний підхід до проведення діагностики переоснащення промислового підприємства. Автором запропоновані заходи зовнішньої підтримки модернізації техніко-технологічної бази підприємств.

Ключові слова: організаційно-економічні засади, техніко-технологічне переоснащення, діагностика, комплексний підхід, системне рішення, організаційно-економічний механізм, проектне фінансування, методичний підхід.

АННОТАЦИЯ

Кула М.В. Организационно-экономические основы технико-технологического переоснащения промышленных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности) – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2015.

В диссертационной работе разработаны и теоретически обоснованы научно-методические подходы и практические рекомендации по формированию организационно-экономического механизма технико-технологического переоснащения промышленных предприятий. Проведен анализ существующих подходов в понятийно-категориальном аппарате

относительно проведения структурных изменений на предприятиях, дано авторское определение понятию «технико-технологическое переоснащение» и показано, что расхождения в определении таких понятий, как реконструкция, модернизация, реструктуризации состоит в объекте изменений.

В ходе исследования определены основные негативные тенденции в практике функционирования промышленных предприятий: кризисное состояние и вероятность банкротства, снижение объемов производства, ухудшение основных экономических показателей, снижение инновационной активности. Доказано, что одной из причин кризисного состояния отрасли и отдельных предприятий выступает ориентация на традиционные, устаревшие технические решения, копирование зарубежных технологий. Предпосылками технико-технологического переоснащения промышленных предприятий в условиях экономического кризиса, является системный недостаток финансовых ресурсов, отсутствие целевых государственных программ поддержки, которые объединяют усилия государства, различных организаций, в том числе банков, и отказ от локальных преобразований отдельных элементов хозяйственной системы, следовательно, необходимость комплексного подхода к технико-технологическому перевооружению.

В работе выделены основные этапы проведения технико-технологического переоснащения предприятия: диагностика целесообразности; разработка общей стратегической концепции технико-технологического переоснащения предприятия; составление плана изменений и их внедрение; мониторинг этих изменений. Дана их содержательная характеристика.

Усовершенствован методический подход к проведению диагностики технико-технологического состояния предприятия, который позволяет определить уровень его кризисного состояния в разные периоды и разработать соответствующий проект реформирования. Возможности методического подхода апробированы на ряде машиностроительных предприятий.

Усовершенствован организационно-экономический механизм технико-технологического переоснащения промышленных предприятий в рамках реализации функциональной стратегии с активным использованием инструментария бюджетирования; управления по результатам, формированием внутренних административных обеспечивающих систем и соответствующим мониторингом указанных процессов.

В условиях недостатка финансовых ресурсов в целях технико-технологического переоснащения, автором обоснована целесообразность использования метода проектного финансирования. С этой целью проанализированы различные схемы проектного финансирования, которые используются в развитых странах, и определены возможности их имплементации в хозяйственную практику промышленных предприятий Украины. Разработан методический подход к оценке проектов технико-технологического переоснащения, основанных на проектном финансировании.

Обоснована необходимость формирования и реализации процесса технико-технологического переоснащения промышленных предприятий на основе активного использования современных научно-инновационных разработок: для реализации программы создания благоприятных условий предложено формирование организационно-экономического механизма активизации привлечения инвестиций в производственную сферу, обоснованы

пути внедрения государственной поддержки модернизации технико-технологической базы предприятий на инновационной основе.

Автором предложены меры внешней поддержки модернизации технико-технологической базы предприятий, которые заключаются в органическом сочетании мер финансового и нефинансового характера в зависимости от специфики предприятия и проекта технико-технологического переоснащения. Доказано, что без внешней помощи в виде целевых государственных программ, объединяющих усилия государства, различных организаций, в том числе банковских учреждений, то есть использование новых экономических механизмов, решить проблему технико-технологического переоснащения промышленных предприятий невозможно.

Обоснован теоретический базис и разработанные на его основе методические положения и рекомендации по формированию организационно-экономических основ технико-технологического переоснащения промышленных предприятий, которые образуют комплекс системных управленческих решений, которые повышают эффективность их функционирования.

Ключевые слова: организационно-экономические основы, технико-технологическое переоснащение, диагностика, комплексный подход, системное решение, организационно-экономический механизм, проектное финансирование, методический подход.

SUMMARY

Kula M.V. Organizational and economic bases of technical and technological re-equipment of industrial enterprises. – Manuscript.

The thesis for a candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by economic activity) – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2015.

The thesis is devoted to development of theoretical and methodological approaches to technical and technological re-equipment of industrial enterprises and formation of organizational and economic principles of its implementation. The basic concepts and prerequisites for technical and technological re-equipment, investigated the economic content of the most significant features and updates different areas of production, the basic stages of its implementation and possible sources of funding.

Analyzes technical and technological state of the production base of industrial enterprises, tendencies and causes of the crisis. An improved organizational and economic mechanism of realization of the technical and technological re-equipment of production base of engineering companies and guidelines on the use of the method of project financing and evaluation of projects. Methodical approach to diagnosis of upgrading industrial enterprises. The author proposed measures external support modernization of technical and technological base of enterprises.

Keywords: organizational and economic principles, technical and technological re-equipment, diagnostics, complex approach, system solutions, organizational and economic mechanism, project financing, methodical approach.